

Универзитету у Крагујевцу
Факултету инжењерских наука

УНИВЕРЗИТЕТ ИНЖЕЊЕРСКИХ НАУКА УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ			
23.06.2015			
Број:	Датум:	Место:	Својеручно:
011/2252			

НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ИНЖЕЊЕРСКИХ НАУКА

Предмет: Извештај Комисије за оцену писаног дела и усмену јавну одбрану докторске дисертације кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж.

Одлуком Наставно-научног већа Факултета инжењерски наука, Универзитета у Крагујевцу, број: 01-1/2092-12 од 18.06.2015. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж., под насловом:

„Развој лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима“

На основу увида у приложену докторску дисертацију и Извештаја комисије за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације, која је одобрена за израду одлуком Факултета инжењерских наука број: 01-1/2922-9 од 24.10.2013. године, а на основу Правилника о пријави, изради и одбрани докторске дисертације Универзитета у Крагујевцу, Комисија подноси Наставно-научном већу следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж. под насловом: „Развој лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима“, представља резултат научно-истраживачког рада кандидата у актуелној научној области која се односи на теоријско и експериментално испитивање лидерства кроз призму: образовања, знања и вештина лидера, пословних промена и комуникације, тимског рада и квалитета пословних процеса у малим и средњим предузећима. Са аспекта предмета истраживања и добијених резултата, ова дисертација представља истакнути научни рад.

Кандидат је извршио критичку анализу и систематизацију постојећих знања, искустава и научних резултата компетентних истраживача из области истраживања ове докторске дисертације. На основу спроведених анализа, до сада коришћених приступа у овој области, метода и модела, кандидат је дефинисао предмет и циљ сопствених истраживања.

Значај и допринос ове докторске дисертације везани су за дефинисање, имплементацију структурних системских модела који описују и решавају проблематику развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима. Докторска дисертација је настала из *on-line* студије која је спроведена у

сарадњи са Центром за квалитет, Факултета инжењерских наука, Универзитета у Крагујевцу, а која је проистекла из TEMPUS Пројекта: 543662-TEMPUS-1-2013-1-ME-TEMPUS-JPHES „Improvement of partnership with enterprises by enhancement of a regional quality management potential in WBC“.

У дисертацији је постављен теоријски основни структурни системски модел из којег је анализом и процењивањем од стране 54 међународна експерата, изведен нови структурни системски модел који описује и решава проблематику развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима. Одрживост постављеног структурног системског модела потврђен је анализом 140 малих и средњих предузећа у Србији. Добијени структурни системски модел је динамичан и може се у складу са специјалним захтевима модификовати. Врло је погодан за експериментисање и може помоћи у развоју лидерства и пословних перформанси малих средњих предузећа.

При обради и анализи података коришћени су најсавременији статистички софтвери: IBM Statistics SPSS V. 22 x64, IBM Statistics SPSS AMOS V. 22 x64, Microsoft Office Excel 2013 V. 15 x64.

2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Комисија сматра да докторска дисертација кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж. под насловом: „Развој лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима“, представља резултат оригиналног научног рада. Обрађена тема је веома актуелна и значајна за развој науке у области управљања предузећима. Кандидат је тему обрадио студиозно и детаљно, користећи при томе теоријске основе научних дисциплина релевантних за ову проблематику. Анализирани су и вредновани бројни научни радови који разматрају теоријско-експериментална истраживања развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима.

Оригиналност научног рада, истраживања и резултата остварених у оквиру ове докторске дисертације огледа се, између осталог, у следећим елементима:

- ова докторска дисертација представља једно од првих системских истраживања у проблематици развоја лидерства, управљања променама и њиховог утицаја на пословне перформансе малих и средњих предузећа у Републици Србији, и
- у оквиру докторске дисертације, развијена методологија и структурни системски модели који се могу имплементирати на било које мало и средње предузеће у Републици Србији и уопште, у свету.

3. Преглед остварених резултата кандидата у одређеној научној области

Кандидат мр Оливер Момчиловић, дипл. инж., рођен је 08.01.1973. године у Пожаревцу. Основно образовање завршио је у Основној школи „Доситеј Обрадовић“ у Пожаревцу 1987. године са одличним успехом. Средње образовање, завршио је у Техничкој школи „Никола Тесла“ у Костолцу 1991. године са одличним успехом. Више образовање, завршава на Вишој техничкој школи у Пожаревцу 1995. године први у генерацији за машинског инжењера на смеру производног машинства. Високо

образовање наставља на Универзитету у Новом Саду, Техничком факултету „Михајло Пупин“ у Зрењанину, где је дипломирао на смеру за управљање развојем, 1998. године, а специјализирано на истом смеру 2000. Године. Такође, на истом смеру магистрирао је 2003. године. Радно искуство (*преко 18 година*) стицао је:

- у привреди: Холдинг компанији ФАГРАМ у Смедереву (самостални инжењер конструктор), ДП ЛИТАС у Пожаревцу (орг. послова техничке припреме), КПЗ Забела у Пожаревцу (шеф производње), ДОО ЕНЕЛ у Пожаревцу (директор развоја).
- ван привреде: Општина Жабари, Жабари (менаџер општине).
- у образовању: *Gospodarska Zbornica Slovenije Višja Strokovna Šola Ljubljana*, Виша школа за пословне секретаре и менаџмент Нови Сад, Међународна Виша стручна школа за предузетништво Београд, Висока струковна школа за предузетништво Београд, Мегатренд Универзитет Београд, Алфа Универзитет Београд, Универзитет Унион „Никола Тесла“ Београд, Факултет за менаџмент Сремски Карловци, Спортска Академија Београд, Visiting Professor: *Universitatea „Ioan Slavici“ din Timisoara, Timisoara, Romania, EU 2013./2014.*, и *Business School Par, Rijeka, Croatia, EU, 2013./2014.*, 2014./2015.

Као аутор или коаутор објавио је 22 монографије и 1 уџбеник на Универзитету у Новом Саду. Члан је уређивачког одбора 4 домаћа часописа и уредништва 2 међународна часописа. Поседује 3 међународна експертска сертификата: *Lehigh University & Iacocca Institute, Pennsylvania, USA & Business School PAR: Change Leadership - Key to Successful Growth* и *High Performing Teams - A Formula for Success* (2014, 2015.) и *LED Certificate of Basic Training Participatory Appraisal of Competitive Advantage*, Inwent, Neumarkt & Annaberg Buchholz, Germany (2004.)

Репрезентативне референце кандидата за одговарајућу научну област докторске дисертације из категорије М23:

1. Momcilovic, O., Dudic, M., Nikolic, M., Grbic, N., Kostic, I., (2009.): „Analysis of the processes of management and decision making of the active entrepreneurs as a strategic stability factor of companies“, *Technics Technologies Education Management*, ISSN:1840-1503, Vol. 4, No. 2, pp. 163-168, (Thomson: ISI web of Science, Science Citation Index Expanded; Scopus, EBSCO: Education Research Index. Index Copernicus)
2. Djukic Petromanjanc, L., Momcilovic, O., Scepanovic, I., (2012.), Suggested architecture of smart metering system, *Proceedings of the Romanian Academy, Series A: Mathematics, Physics, Technical Science, Information Science*, Publisher: Romanian Academy, Publishing House of the Romanian Academy, ISSN: 1454-9069, Vol. 13 No. 3, pp. 278-285, Bucuresti, Romania (Thomson Reuters Master Journal List)

4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж. под насловом „**Развој лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима**“, одговара по обиму и садржају прихваћеној теми од стране Наставно-научног већа Факултета инжењерских наука и Стручног већа Универзитета у Крагујевцу. По квалитету, обиму и резултатима истраживања у потпуности задовољава све научне, стручне и законске услове за израду докторских дисертација.

Резултати истраживања су у писаном делу докторске дисертације изложени на укупно 222 стране. Излагање је сврстано у седам делова, и то:

1. Увод
2. Први део - теоријска истраживања
3. Други део - методологија истраживања
4. Трећи део - емпиријска истраживања
5. Четврти део - закључци и правци даљег истраживања
6. Литература
7. Прилози истраживања / DVD

Техничке карактеристике докторске дисертације: 320 страница, 92.030 речи, 559.738 знакова без размака, 648.885 знакова са размацима, 12.975 пасуса, 27.314 редова, 190 фуснота, 167 референци, 195 табела, 48 слика, 131 дијаграма и 73 прилога.

У првом делу рада - кандидат у уводу истиче мотив и значај истраживања, који је поткрепио низом статистичких података о лидерству и његовом утицају на МСП-а у Србији и свету, у добу великих: друштвених, научних и техничко-технолошких промена.

У другом делу рада - у теоријским истраживањима кандидат је дао концепт најновијих светских и домаћих теоријских и практичних сазнања о: образовању лидера у МСП-има, управљању знањем и вештинама лидера у МСП-има, утицају пословних промена у лидерству и МСП-има, односу лидерства и пословне комуникације, тимског рада, пословних конфликта у МСП-има, управљању квалитетом у лидерству и његов утицај на развој и пословних перформанси МСП-а. У овом делу истраживања кандидат поставља основни и изведени структурни системски модел развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у МСП-има. На крају сваког поглавља теоријских истраживања кандидат је дао кратак резиме и поставља хипотезе.

У трећем делу рада - у методологији истраживања, а на основу теоријских истраживања, кандидат је указао на проблеме и предмет истраживања, дефинисао циљеве на основу којих је постављао задатке истраживања, који су му служили за постављање полазног експертског истраживања. У овом делу докторске дисертације кандидат објашњава: начине, методе и индикатори које је користио у истраживању, као и примену статистичких софтвера. Оправданост истраживања кандидат је исказао кроз научну и друштвену призму.

У четвртом делу рада - у емпиријским истраживањима, кандидат је приказао процедуре истраживања од организације и описа посматраних истраживања, како експертског, тако и главног експерименталног истраживања. Користио је анализе провере поузданости постављених скала, вршио је детаљно тумачење резултата провере поузданости скала и израдио је факторске анализе за сваки опажени значај постављених структурних системских модела (*кроз 10 корака, применио је симулациону технику методе Монте Карло и више софтверских алата за упоредну анализу и процену*). У овом делу рада кандидат даје и резиме експертског истраживања. Кандидат користи статистичке технике за истраживање веза између променљивих (*корелационе и регресионе анализе*) структурних системских модела, врши статистичке процене структурним моделирањем, а све дефинисане и изведене нове хипотезе за основни и изведени структурни системски модел тестира и доказује најсавременијим статистичким софтверима.

У петом делу рада - у закључцима и правцима даљих истраживања, кандидат је извео кључне закључке о постављеним структурним системским моделима, отвара

„идеје“ за нова подручја истраживања, говори о правцима и могућностима за даља истраживања, потврђује динамичност докторске дисертације.

У шестом делу рада - у литератури, кандидат је приложио списак коришћених референтних домаћих и светских научних извора: од часописа, зборника радова, монографија (*у писаном и електронском извору*). Наведена литература може помоћи и у другим сличним истраживањима лидерства, промена и перформанси МСП-а.

У седмом делу рада - у прилозима истраживања кандидат је приказао коришћене базе податке из статистичких софтвера, основне дијаграме за оба структурна системска модела (*нестандардизоване и стандардизоване*). Кандидат је све прилоге дао и у електронском формату, као саставном делу докторске дисертације на DVD-у.

5. Научни резултати докторске дисертације

Кандидат мр Оливер Момчиловић, дипл. инж., је у оквиру своје докторске дисертације извршио систематизацију постојећих знања и искустава у области развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима. У оквиру рада на дисертацији кандидат је дошао до резултата и закључака који имају своје место како у научно-теоријском, тако и у практичном смислу. Најважнији резултати докторске дисертације су:

- Образовању и лидера и запослених у МСП-у треба придавати велики значај. За МСП-а важан је квалитет и ниво претходно стеченог образовања њихових лидера из домена рада МСП-а, јер се тиме доприноси укупном пословању и ефективност МСП-а. Лидери МСП-а треба да буду спремни на лично будућа усавршавања, а и да подстичу своје следбенике на усавршавање.
- За МСП-е веома је значајно да лидер поседује, примењује и надограђује знање у области: економије, менаџмента, информационих технологија, правне регулативе. Лидери морају да буду мотивисани да стичу нова и искажу постојећа знања. То важи исто и за све запослене у МСП-у, јер ниво знања и стручности запослених је веома важно за развој МСП-а.
- За свако МСП-е веома је важно да њихови лидери могу да искажу постојеће и стичу нове вештине. Мотивација је од великог значаја да би се вештине исказале, што значи да и лидери и запослени морају да буду добро мотивисани да би успели заједно да управљају својим вештинама у МСП-у. Креирањем одговарајуће визије лидер утиче на развој свог МСП-а. Јако је битно да лидер има способност да зна како се стратешки и оперативно планира у МСП-у. Осим што и лидер треба да буде креативан, мора да поседује и способност праведног и ефикасног делегирања задатака својим запосленим радницима. Мора да буде мудар мотиватор - катализатор промена у МСП-у. Лидер треба да буде праведан у награђивању запослених радника, да спречи конфликте и подстиче професионалну размену мишљења, као и да буде сталожен у стресним ситуацијама. Способност разумевања за осећања запослених мора да развија стално. Емотивно и социјално стабилан лидер је интелигентан лидер.
- Веома је значајно да лидер и запослени радници МСП-а имају позитиван однос према променама у односу на микро - макро окружење и иновације. Квалитет, систематичност и правовременост праћења промена у окружењу МСП-а је веома значајно и за лидера и за МСП-е. Лидер ће успешно управљати променама на тржишту и окружењу, ако познаје сопствену конкурентску позицију МСП-а. Да би се увео нови производ или услуга у

МСП-е, лидери требају да се баве: истраживањем могућности увођења и флексибилношћу нових производа или услуга, брзином промена лоших технолошких и пословних поступака, иновативности и агилности у пословању.

- Лидер и запослени радници морају да се поштују, уважавају и када не мисле исто у вези решења неког постављеног радног задатка. Квалитет интерних међуљудских односа у МСП-у треба да је увек на високом нивоу. Лидер мора да саслуша и мотивише свог запосленог радника о: његовим идејама, решењу или могућности решења неког пословног проблема у оквиру МСП-а. У добу знања, примена информационе комуникационе технологије интензивно помаже у процесу комуникације између запослених радника и лидера.
- Сарадња између запослених радника међусобно и са лидером при реализацији радних задатака и при доношењу стратешких одлука је веома значајна за функционисање и развој МСП-а. Лидер треба да подстиче и цени тимски рад на свим нивоима хијерархије у МСП-у. Задовољство у својим радним задацима, подстиче тимски рад запослених радника и лидера МСП-има. Међусобно поверење и уважавање сваког члана тима значајно утиче на мотивацију и успешност МСП-а.
- Поверење између лидера и запослених радника треба да постоји на највишем нивоу. Веома је значајно да сви запослени могу да изнесу своја мишљења о неком пословном проблему или решењу. Слобода у реализацији пословних задатака веома доприноси развоју МСП-а. Лидер треба да буде оријентисан на квалитет међуљудских односа у МСП-у. Повољна пословна клима утиче на стварање пријатног пословног амбијента у МСП-у. Кроз повољну структуру и дистрибуцију моћи остварују се позитивни резултати савременог управљања у МСП-има. Све евентуалне пословне конфликте који могу да настану у МСП-у, лидер треба да решава са својим запосленим радницима преиначењем у размену мишљења. Веома је значајно да лидер и МСП-е поседује изражену тежњу ка побољшању: пословних резултата, оригиналности производа или услуга и начина пословања. Стимулисање иновативних и истраживачких активности је веома значајно за све запослене раднике, лидера и МСП-е у целини. Успешним управљањем пословним процесима лидер утиче на уважавање потреба потрошача за производима или услугама МСП-а. Лидер МСП-а мора да буде друштвено одговоран, а то остварује кроз флексибилност захтевима потрошача производа или услуга МСП-а. Квалитет производа или услуге, као и квалитет промоције у односу на конкуренцију веома утиче на функционисање МСП-а.
- Сталним учешћем и праћењем дешавања конкуренције на тржишту, лидер утиче на одређење пута и правца позиционирања МСП-а. На перформансе МСП-а утичу: раст основних средстава, систем опорезивања као и извори финансирања. Безбедност и здравље на раду запослених, заштита животне средине МСП-а и енергетска ефикасност, утичу на укупан квалитет живота и рада свих запослених.

Ови резултати истраживања су добијени на основу примене развијеног структурног системског модела, постављеним главним и помоћним хипотезама, које су верификоване на узорку од 140 МСП-а.

6. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Резултати докторске дисертације кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж., под насловом: „Развој лидерских вештина за ефективно управљање

променама у малим и средњим предузећима“, применљиви су и корисни, како у теорији, тако и у пракси лидерства. У току рада на дисертацији, кандидат је развио више теоријских структурних системских модела који су били база за *on-line* упитнике и практична истраживања.

Кандидат је прво поставио теоријски структурни системски модел, на основу којег је саставио *on-line* упитник. Тај упитник је доставио експертима из области лидерства. На основу њихових ставова на одређене тврдње добио је почетну базу података. Факторском анализом кандидат је формирао нови изведени структурни системски модел, на основу којег је предефинисао питања за лидере малих и средњих предузећа и саставио нови *on-line* упитник.

Први део истраживања је корисно за теорију лидерства, а засновано је на анализи ставова 54 међународна експерта који су одговарали на 147 постављених тврдњи, изведених из основног структурног системског модела. Кандидат је створио добру базу од 7.938 података. Ставови експерата су одредили даљи ток практичног дела докторске дисертације.

Други део истраживања је корисно за праксу лидерства, засновано је на факторској, корелационој и регресионој анализи новог изведеног структурног системског модела. Чини га анализа ставова 140 лидера малих и средњих предузећа са територије Републике Србије који су одговарали на 127 постављених тврдњи, из изведеног структурног системског модела. Овде је кандидат формирао базу од 17.780 података. Ставови лидера малих и средњих предузећа су одредили могуће правце и даље токове истраживања на дефинисану проблематику докторске дисертације.

Укупно обе базе чине 25.718 података, што представља велики научни и стручни допринос кандидата за даљу анализу, обраду података и стварање нових изведених структурних системских модела везаних за развој лидерства, ефективно управљање променама и пословних перформанси малих и средњих предузећа.

Корисност истраживања за теорију и праксу проблематике лидерства обрађене у овој докторској дисертацији, може се видети кроз следеће проистекле потврђене хипотезе да:

- будуће и претходно образовање лидера, значајно утичу на подизање нивоа знања, вештина разумевања и вештина мотивације лидера, на пословне промене у МСП-у и на повећање пословне комуникације у МСП-у,
- знање лидера, вештине разумевања и мотивације лидера, пословне промене и пословна комуникација, значајно утичу на повећање квалитета тимског рада у МСП-има, на смањење пословних конфликта везани за праведности и слободе лидера у МСП-има,
- тимски рад лидера, пословни конфликти везани за праведност и слободе лидера значајно утиче на квалитет пословних процеса у МСП-има,
- квалитет пословних конфликта, значајно утиче на пословне перформансе везане за квалитет живота и продуктивност у МСП-има,
- будуће и претходно образовање лидера, значајно утиче на пословне перформансе везане за квалитет живота и продуктивност у МСП-има, и
- вештине разумевања и мотивације лидера, значајно утиче на пословне промене у МСП-има.

7. Начин презентирања резултата научној јавности

Део резултата истраживања је презентован кроз објављивање научних и стручних радова у међународним и националним научно-стручним часописима и скуповима.

Комисија сматра да истраживања и резултати докторске дисертације пружају обимну и корисну грађу за даље публикување у високо ранжираним међународним и националним научно-стручним часописима и скуповима, који се баве проблематиком развоја лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима.

На основу свега изложеног Комисија доноси следећи:

ЗАКЉУЧАК

Докторска дисертација кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж. у потпуности, како по обиму тако и по квалитету, одговара одобреној теми докторске дисертације, одлуком број: 01-1/2922-9 од 24.10.2013. године од стране Наставно-научног већа Факултета инжењерских наука у Крагујевцу.

Кандидат је у приказу истраживања користио уобичајену и стандардизовану стручну терминологију, а структура докторске дисертације и методологија излагања су у складу са универзитетским нормама.

У току израде докторске дисертације, кандидат мр Оливер Момчиловић је дошао до оригиналних научних резултата, приказаних у дисертацији, који представљају значајан допринос области која се односи на лидерство, управљање променама и пословним перформансама малих и средњих предузећа. Значајан део резултата је публикован у неколико радова у међународним и националним научним часописима и скуповима.

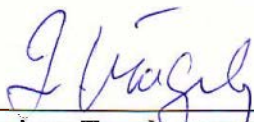
Кандидат је показао да влада методологијом научно-истраживачког рада и поседује способност системског приступа и коришћења литературе. При томе је, користећи своје професионално образовање и лично искуство, показао способност да сложеној проблематици приступи свеобухватно, у циљу дефинисања интегративних закључака и добијања конкретних и апликативних резултата.

На основу свега претходно наведеног, Комисија за оцену писаног дела и усмену јавну одбрану докторске дисертације кандидата мр Оливера Момчиловића, дипл. инж., једногласно је закључила да докторска дисертација, по насловом:

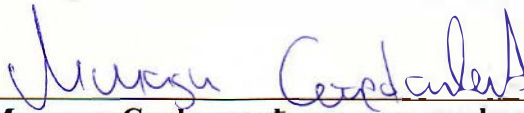
„Развој лидерских вештина за ефективно управљање променама у малим и средњим предузећима“

по квалитету, обиму и резултатима истраживања у потпуности задовољава све научне, стручне и законске критеријуме за израду докторске дисертације. Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета инжењерских наука у Крагујевцу, да на основу Извештаја, докторску дисертацију прихвати као успешну и да кандидата позове на јавну, усмену одбрану.

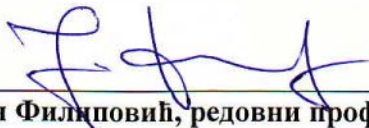
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

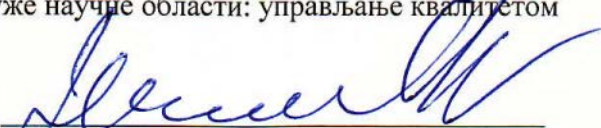
др Данијела Тадић, редовни професор,
Факултет инжењерских наука, Крагујевац,
уже научне области: производно машинство и индустријски инжењеринг

др Миладин Стефановић, редовни професор,
Факултет инжењерских наука, Крагујевац,
уже научне области: производно машинство и индустријски инжењеринг

др Јован Филиповић, редовни професор,
Факултет организационих наука, Београд,
уже научне области: управљање квалитетом

др Добривоје Михаиловић, редовни професор,
Факултет организационих наука, Београд,
уже научне области: менаџмент људских ресурса

др Славко Арсовски, ментор, редовни професор,
Факултет инжењерских наука, Крагујевац,
уже научне области: производно машинство и индустријски инжењеринг

У Крагујевцу,
22.06.2015. године